

toen hij in de gedaante van een mensch werd gevonden, heeft hij nogmaals zichzelf *vermeerdert*. Voor wie een doordringende blik in geheel Jezus' verschijning mag slaan, is alzo heel zijn menschenwording en menschenzijn een doorlopend lijden geweest. Een prijsgeven en erven van de majesteit die zijn deel was, als Zoon Gods.

Toch zijn wij, na onzen uitgang uit het Paradijs, niet heilig genoeg meer, om bij het lezen van het Evangelie, dat lijden van Jezus, van zijn ontvanging uit den Heiligen Geest af, te gevoelen; en eerst als 't aan Gethsemane toekomt, grijpt ook ons het angstig gevoel aan, van wat er nu met onzen lieven Heiland gebeuren gaat.

Zelfs de discipelen, die 't eenig voorrecht hadden, Jezus geheel van nabij te kennen, konden er zich eerst niet in denken, hoe 't mogelijk ware, dat het met hun heer en meester in den dood zou gaan. Hoe overmoedig riep Petrus het niet uit: »Heere, dat zal u geen zins geschieden».

De tegenstelling tusschen Jezus optreden in Gethsemane, en 't geen in Gethsemane voorviel en daarop volgde, blijft dan ook ons medeleven met onzen Heiland beheerschen.

Het is zoo, ook vóór Gethsemane had de Christus niet waar hij 't hoofd zou nederleggen, en berokkendens zelfs zijn discipelen hem zoo gedurig teleurstelling, maar toch vóór Gethsemane maakt Jezus optreden, niet 't minst door zijn Goddelijke prediking en zijn heerlijke wonderen, veel meer indruk van benijddbare eere en hoogheid, dan van een voortgaand lijden. En eerst als we dan aan Gethsemane toekomen, is 't of de hoogte vreemde van 't Hosianna den Zoon Davids! schier plotseling in het bangste lijden omslaat.

Eerst met Gethsemane begint dan ook voor Christus' Kerk het ons aanrijpende lijden des Heren. Van daar de afzondering van de zeven lijdensweken, om in deze weken nog zooveel inniger dan anders te staren op het Kruis.

Het Carnevâl, d. i. het *Carni vale*, is een woordgebruik van zinnelijke strekking, die ons tegen de borst stuit. We gaan die lijdensweken niet in, als ontwaanen we ons de vreugde des levens. Wie de liefde van zijn Heiland mocht indrinken, smaakte veel meer hooger en inniger zielegenot, zoo dikwijls die lijdensweken hem weer naderbrachten aan het Kruis.

Nu gaf de zoo diepvoelende profet Jesaja ons van dat lijden van Jezus een zoo roerende teekening in het alles saamvattende beeld, dat de Man van Smarte voor Gods aangezicht was opgeschoten als een rijksken, en zulks wel als een wortscheut uit een dorre aarde.

Dit rijke, veelzeggende beeld spreekt voor zichzelf. Onder de korst der aarde school een breedgestolde wortel, dien niemand meer zag. Maar in dien wortel school toch nog leven. Dat leven nam den vorm aan van een kiem, een rijksken, dat door de aardkorst heen brak. En dit was daarom te meer wonder, omdat de bodem droog en dor was. Maar toch kon dit het uitkomen van het rijksken niet verhinderen. En, als uit dien wortel, schoot 't rijksken toch door de dorre aarde heen.

Gevoelt wat hierin zich afbeeldt. Een wortelstok kan onder den bodem niet schuilen, of er moet op die plek een boom hebben gestaan. Die boom moet dan zijn afgehouwen vlak bij den wortel. Vanzelf is die boom dan weggedragen en te niet gegaan, maar de wortel is in den grond gebleven. En bleef er nu, toch leven, dan schiet dat leven straks, als de lente komt, weer uit. Maar in stede van de ontkieming van leven te bevorderen, dreigt nu de dorre aarde veel meer dan nieuwe leven weer te niet te doen. En al 't wonder is nu maar, dat in Jezus dat rijksken door de dorre aarde gelukkig heendrong, en straks ons overdekte met zijn loover.

Zoo verstaan, is de zin duidelijk.

God schiep in het Paradijs den mensch naar zijn beeld en gelijkenis. Dit was de jonge planting van den boom die straks, tot Godes eere en 's menschen zaligheid, in rijken bloei zou uitbotten en vrucht dragen. Maar door den val in zonde werd die Goddelijke planting dooddelijk gewond. De boom verstierf en viel weg. Alleen bleef in de aarde nog de wortel over, en in dien wortel tinteelde nu nog het kleine overblijfsel van 't beeld Godes. Daarom sluit nu de Heiland zich bij zijn menschenwording aan. In dien overgebleven wortel gaat hij, zichzelf vernietigend, in. En nu is de jammer waaruit zijn lijden opkomt, van zelf hierin gelegen, dat ons menschenlijk leven op deze aarde schier geheel verdord was.

Vandaar dat 't heilig Kindeke van Maria toen een rijksken gelijk was, dat als een wortscheut zich ophief in en door de dorre aarde heen.

Doch hierin was dan ook van zelf de noodzakelijkheid van het lijden van den Messias gegeven.

Ware het bij Bethlehem nog een ongerepte toestand als in het Paradijs geweest, zoo zou met de menschenwording van den Zoon Gods van zelf een heerlijke verrijking van ons menschenlijk geslacht zijn ingetreden; maar er zou geen vernietiging, geen vernedering, geen lijden geweest zijn, want God had in het Paradijs den mensch naar zijn beeld en zijn gelijkenis gemaakt.

Maar zoo was het niet meer.

De heerlijke stam van het Paradijs was afgehouwen, en alleen de wortel van dien stam der menschenheid was nog overgebleven, doch schuilend onder den levensbodem, en ons menschenlijk leven, wel verre van aan de instandhouding van het leven in dien wortel bevorderlijk te zijn, was alomtegenwoordig een dorre aarde, die 't hoogere leven niet bevochtigde, maar verkwijnde deed.

En nu komt hierin de redding, dat de drager van het volle Beeld Gods, d. i. de Christus, zich aansluit aan het kleine overblijfsel, dat er in den wortel van ons menschenlijk leven nog in 't Beeld Gods over was. En zoo komt 't tot de wortscheut uit de dorre aarde.

Maar hiermede was dan ook vanzelf het lijden van den Man van Smarte gegeven.

Er was niet meer de rijke stam van het oorspronkelijke leven, doch alleen nog de verborgen wortel, en in dien wortel de ontkieming van het rijksken. En uit dien verborgen wortel moest dit rijksken, deze nieuwe levenskiem, nu door de dorre aarde heenbreken.

Dit gaf de smarte. Hieruit kwam het lijden op. Hierin lag de profetie van het Kruis.

Dr. A. K.

Amsterdam, 17 Maart 1916.

Terecht toonde het Handelsblad er deze dagen tegen, dat een spreker over onze grenzen zou optreden om een rede te houden over de »zegeningen van den oorlog». Al mag de bedoeling dezer rede geweest zijn om het volk, dat zooveel onder dezen oorlog te lijden heeft, moed in te spreken,

door ook op de lichtzijden van dezen oorlog te wijzen, toch spreekt er uit dezen schelklindenden titel een lichtzinnigheid en gebrek aan medegevoel met de diepe wonden, die de oorlog sloeg, die niet anders dan stuitend werken moet. Dat kamergeleerden en bewonderaars van het militarisme, voordat deze oorlog uitbrak en al zijn jammerlijke gevolgen ons aanschouwden deed, den oorlog verheerlijkten als de krachtigste openbaring van het nationale gevoel en als de wederhersteller van het volksleven, moge nog te vergeven zijn; maar wie thans, nu deze menschenlating bijna twee jaar heeft geduurd en ons van zoo nabij heeft doen zien, wat oorlog beteekent, nog van de »zegeningen» van den oorlog spreken durft, moet wel met blindheid geslagen zijn of geen hart hebben in zijn boezem.

Natuurlijk ontkennen we daarom niet, dat deze oorlog ook aanleiding heeft gegeven tot nobeler uitingen van den menschenlijken geest. Wie zal geen bewondering gevoelen voor de daden van heldenmoed, doodsvrechting en kameradschappelijke trouw, die van de slagvelden van Europa ons gemeld worden: wie niet waardeeren de brandende liefde voor het vaderland, die schitterender dan ooit zich toonde, de bereidheid om voor het vaderland de zwaarste offers te brengen, en de eenheid van het volk, dat in de ure van het gevaar aan allen partijtwist een einde maakte, opdat allen als één man zich rondom het nationale vaandel zouden scharen? Maar hoe hoog men dat alles moge aanslaan, wanneer het in de weegschaal wordt geworpen tegenover de ellende, die deze oorlog over de volkeren bracht, de verkrachting van het recht, de leugengeest, die over de volkeren werd uitgesproken, de verwildering die in het volksleven plaats greep en die op schrikbarende wijze vooral bij de tuchtelooze jeugd zich openbaart, die zal waarlijk niet roemen, dat deze oorlog een zegen bracht, maar veel meer oordeelen dat hij een vloek voor de natien is.

Zelfs ons eigen land, dat door Gods genade nog voor deelneming aan dezen oorlog gespaard bleef en zelfs geen kleine oorlogswinst maakte, gevoelt maar al te zeer door de mobilisatie van ons leger, waardoor onze mannen en zonen aan hun gezinnen en arbeid ontruk werden, door het al banger gevaar dat onze schepen op de zee dreigt door rondrijdende mijnen en onvoorzichtige torpedobooten, door de onwaardige en onze nationale eer krnkende behandeling van een overmachtigen nabuur, die onze handel onder controle stelt en onze briefwissels doorsnuffelt, wat een ramp deze oorlog is. En wat is dan hetgeen ons land tengevolge van dezen Europeeschen oorlog te lijden heeft, vergeleken bij de ellende, die over de oorlogvoerende natien zelf gebracht werd, de al zwaarder wordende financiële lasten, het gebrek aan de noodige voedingsmiddelen, de ontreddering van het geheele sociale leven en de vermoeding van het naderende einde van de beschaving. Het schijnt, alsof de profetie, die een van Englands staatslieden vóór het uitbreken van dezen oorlog deed, dat wanneer de vlam in het kruit sloeg en de wereldkrijg ontbrandde, het eind zou wezen, dat Europa financieel geruïneerd zou wezen, dat zijn cultuur en beschaving vernietigd zou worden en dat niet anders dan een puinhoop zou overblijven, maar al te droef bewaarheid zal worden. Er is tusschen de volkeren van Europa een haat en verbittering ontstaan zoo hevig, als sinds den aanvang der geschiedenis nooit is aanschouwd en die de vraag doet opkomen, of ooit de band der gemeenschap tusschen de volkeren zal worden hersteld.

Zoo bevestigt deze oorlog maar al te zeer, wat onze Gereformeerde vaders steeds hebben gezegd, dat de oorlog altoos een kwaad is. Niet een zedelijk kwaad, alsof elke oorlog een zonde zou wezen, en ingaan tegen het gebod Gods: gij zult niet doden. Dat hebben de Mennonieten, maar nooit de Gereformeerden geleerd. Terecht wezen onze vaders er op, dat Gods Woord ons zegt, dat de overheid het *suaad* draagt en zij daarom dit zwaardgebruik mag en zelfs moet, wanneer de veiligheid van het land bedreigd wordt. Maar wel een kwaad in den zin van een ramp, een ellende, die voor de volkeren, die in den oorlog betrokken worden, altoos als een jammer is te beschouwen. Een kwaad, dat om der zonde wil over ons gebracht is, want in het Paradijs was geen oorlog, zoolang de mensch niet gevallen was, en eens in den hemel zal ook geen oorlog meer zijn, maar eeuwige vrede. En al weten we, dat deze eeuwige vrede hier op aarde niet komen zal; dat zoolang de mensch zondig blijft, ook de oorlog op aarde voorkomen zal; toch spreken we daarom niet van de zegeningen van den oorlog, maar ziende al de ellende, die deze oorlog over de volkeren van Europa brengt, bidden we te vurer dat God Almachtig het bloedvergieten stuiten en den vrede ons herschenken moge.

Duurtetoelag.

Gaarne steunen we het verzoek, dat een inzender in ons blad doet, om in deze drie tijden een toeslag te geven aan onze Christelijke onderwijzers. Hoog was hun tractement toch al niet, en nu ten gevolge van het stijgen der prijzen het kostgeld is opgeslagen, schiet er na aftrek van dit kostgeld en het pensioen schier niets over, zelfs niet voor het allernoodzakelijkste, zooals kleeding, het aanschaffen van boeken en bezoek aan hun ouders, wanneer die op een andere plaats wonen. En al mag gehoopt worden, dat wanneer de bevestigingscommissie slaagt, als vrucht van haar arbeid mede een zoo voldoende regeling zal komen van de tractementen onzer onderwijzers, dat dan van noodstand geen sprake meer zal wezen, thans is die noodstand er wel en is daarom hulp dringend geboden. Hulp,

die siteraard een tijdelijk karakter draagt en daarom zeer wel verleend kan worden.

Ook onze bede voor de predikanten, wier tractement al even sober is, en die, nu letterlijk alles met den dag duurder wordt, niet meer rondkomen kunnen, herhalen we nog eens. Zeker hebben reeds tal van Kerken, naar ons gemeld werd, voor duurtetoelag verzorgd. Dat dit overal even tactisch geschied is, zullen we niet beweren. Zoo kwam voor, dat een Kerk wel een duurtetoelag toezei zoolang de oorlog duurde, maar tegelijk besloot met het oog op dezen duurtetoelag de emolumenten, die de predikant anders ontving, in te trekken. Feitelijk bedroegen deze emolumenten meer dan de duurtetoelag, zoodat de predikant achteruitging in plaats van vooruit. En wanneer de oorlog geëindigd is en de duurtetoelag vervalt, dan is hij als gevolg van dit gunstbetoon van den kerkeraad en zijn duurtetoelag en zijn emolumenten kwijt. Tegen een dergelijke wijze van handelen kan niet ernstig genoeg worden geprotesteerd, en al noemen we den naam van de bedoelde kerk natuurlijk niet, toch hopen we, dat niet één kerkeraad een dergelijk voorbeeld zal volgen. Wie in dezen nood zijn predikanten helpen wil, doe dit met zijn royale hand, en neme niet met de ene hand terug, wat men met de andere geeft.

Zeker eischt het geven van deze duurtetoelagen een groter inspanning en offervaardigheid van ons Christenvolk. Want niet alleen onze predikanten en onderwijzers, maar alles lijdt onder deze dure tijden, en de vraag om steun zal ook nog steeds groter worden, wanneer niet spoedig aan den oorlogstoestand een einde komt. Maar God de Heere heeft aan onze boerenbevolking en aan een deel van onzen handelsstand zoo aanzienlijke wijsten geschonken in dezen oorlog, dat er waarlijk wel wat op overschieten kan voor degenen, die geen winsten, maar alleen verlies hebben. Straks komt de Staat en zal op een deel van deze oorlogswinst beslag leggen ten bate van het land. Laat men dan niet het woord van Christus vergeten: geef den Keizer wat des Keizers, maar ook Gode wat Godes is. Christus Kerk, onze Christelijke scholen en onze Christelijke inrichtingen van barmhertigheid hebben even veel recht op een aandeel in deze oorlogswinst als de Staat. Alleen, waar de Staat dwingen kan en neemt, vraagt Christus het als een offer van vrijwillige liefde.

De Vereeniging tot Christelijke verpleging van krankzinnigen.

Ook onze vereeniging van Christelijke verzorging van krankzinnigen komt met een bede om hulp, nu ze ten gevolge van den oorlogstoestand in grooten nood verkeert. Sloop de rekening voor 1914 reeds met een tekort van f. 30.000, voor 1915 zal dit nog belangrijker hoog zijn, en de begroeting van 1916 zal nog meer tekort van f. 90.000. Gaat dit zoo door en komt er geen afdoende hulp, dan zou de toestand dezer vereeniging een eere is voor onze Christelijken naam, onhoudbaar worden. En wanneer men bedenkt, dat deze Vereeniging op haar verschillende stichtingen thans ruim 2200 krankzinnigen verpleegt, dan voelt ieder wat een ramp het zou wezen, wanneer deze Vereeniging door gebrek aan geld gedwongen werd haar arbeid in te krampen. De krankzinnigen zouden dan aan de zorg van den Staat moeten worden overgelaten, maar natuurlijk zou er dan van een *Christelijke* verpleging onzer ellendigen geen sprake meer wezen.

Ook dit tekort nu is uitsluitend te wijten aan de moeilijke tijden, die we beleven. Doordat de levensmiddelen zoo duur werden, stegen de uitgaven belangrijk, en ook aan het verplegingspersoneel moest daarom een hooger salaris worden uitgekeerd. Van luxe is daarbij geen sprake. Wie deze stichtingen bezocht heeft, weet dit. Ongetwijfeld zal de Vereeniging er dan ook toe moeten overgaan om de verpleggelden te verhooen. Voorzover deze verpleggelden betaald werden door het Rijk, de familie of de gemeente, is dit dan ook niet meer dan billijk. Het thans betaalde verpleggeld draagt minder dan er voor elken patient moet uitgegeven worden. En wanneer men hoort, dat in verschillende steden aan de ziekenhuizen een duurtetoelag verleend wordt, die dertig tot vijftig cent per dag en per patient bedraagt, dan mogen onze gestichten daarin niet achter worden gesteld. Maar voor zoover deze verpleggelden door de bloedverwanten betaald moeten worden, die vaak reeds moeite genoeg hebben om dit geld bijeen te brengen, zal het voor hen een niet geringe verzwaring van lasten wezen. En het gevaar dreigt dan, dat zulke bloedverwanten of familieleden hun krankzinnigen naar een goedkoopere inrichting zullen overbrengen.

Het bestuur heeft daarom aan de Kerken van alle Protestantische Kerkgenootschappen een circulaire gezonden met een bede om steun. Dat er voor deze vereeniging meer gedaan kan worden blijkt uit de mededeelingen, die het bestuur doet. Van de Gereformeerde Kerken worden jaarlijks gedurende de laatste 10 jaren gemiddeld 30 een collecte en gemiddeld 14 een bijdrage van f. 25 of minder. Van de Nederlandsche Hervormde Kerk kwam jaarlijks gemiddeld één collecte en zonden 3 gemeenten een bijdrage van f. 25 of minder. Ook van enkele oud-Gereformeerde gemeenten en van de Evangelische Broeder-gemeente te Zeist kwam wel eens een collecte of werd een bijdrage geschonken, maar van de Christelijke Gereformeerde Kerk, van de Lutherse Kerk en van de Doopsgezinde gemeenten kwam niets.

Hoe weinig deze cijfers in overeenstemming zijn met de verhouding van het aantal der verplegden, blijkt uit den staat van de verplegden uit de verschillende Kerke-

nootschappen die gedurende de laatste 10 jaar te Veldwijk verpleegd werden. Drie vijftien van deze verplegden behoorden tot de Nedelandse Hervormde kerk, een vijfde tot de Gereformeerde Kerk, terwijl het laatste vijfde verdeeld is over de Christelijke Gereformeerde kerk, de Doopsgezinde gemeente, de Remonstrantsche gemeente, de Hersteld Lutherse gemeente, de Evangelisch Lutherse gemeente en de Waalsche gemeente.

Wat in dezen staat vooral treft, is de weinige financiële hulp, die de Hervormde Kerk aan deze Vereeniging schenkt, hoe wel drie vijftien van het aantal der verplegden tot haar behoort. Op zich zelf staat dit niet, want bij onze Christelijke scholen stuit men telkens op hetzelfde verschijnsel. De kosten moeten vooral door de Gereformeerden gedragen worden, terwijl het aantal kinderen van de Hervormde Kerk dikwijls even groot, zoo niet grooter dan van de Gereformeerde is. Dat nu is daarom te stuitend, omdat de Hervormde Kerk voor haar kerkelijk budget, dat grootendeels door den Staat betaald wordt, lang zoo groote offers niet op te brengen heeft als de Gereformeerde Kerken, die geheel uit eigen middelen in de kosten van haar kerkelijk leven hebben te voorzien. Toch mag dit geen oorzaak wezen voor onze Gereformeerde Kerken, om daarom voor deze Vereeniging, die zooveel ook voor leden onzer Kerk doet, minder te geven. Eer moet geklaagd, dat een 30 collecten en een 14 bijdragen veel te weinig is. Vooral wanneer men bedenkt, gelijk het Bestuur terecht opmerkt, dat wanneer de vereeniging niet door haar contribuanten voor het tekort op de verpleggelden zorgde, de last om den krankzinnigen te verplegen, geheel of grootendeels op onze diakonien zou komen te rusten.

Orgelbegeleiding, geen orgelconcert.

Onze Gereformeerde vaders waren geen voorstanders van het orgelspel in de Kerk. Op meer dan een Synode werd zelfs besloten, dat »het spelen der orgelen in de Kerk gansch behoorde afgesteld te worden». Zelfs bij het aangaan van en het scheiden uit de Kerk wilden ze het orgelspel niet dulden, omdat het slechts diende tot lichtvaardigheid of om te doen vergeten wat men te voren gehoord heeft. Bij voorkeur beriep men zich daarbij op hetgeen de Apostel zegt in I Cor. 14: 9, een tekst die schijnbaar met het orgelspel weinig te maken heeft, want Paulus zegt daar: »Alzo ook gijlieden, indien gij niet door de taal een duidelijke rede geeft, hoe zal verstaan worden hetgeen gesproken wordt? Want gij zult zijn als die in de lucht spreekt». Toch is het bij nader inzien niet zoo onbegrijpelijk, waarom onze vaders op deze taal zich beriepen. De Apostel waarschuwt daar tegen de glossolalie of het zoogenoemde spreken in vreemde talen, dat geen »nuttigheid» had, wanneer niemand er bij was, die deze vreemde klanken vertolken kon. Hij wijst er dan op, hoe zelfs bij levenloosdingen, die geluid geven, zoolkeen fluit of citer, men niet volgen kan wat er op gespeeld wordt, wanneer zij geen onderscheid met hun klank geven. En laat er dan op volgen, dat het zoo ook is met een mensch, wanneer hij alleen klanken voortbrengt, maar geen verstaanbare woorden, die ieder volgen kan, omdat dit voor de stichting der gemeente geen betekenis heeft iets, waaruit onze vaders dan afleiden, dat in den eeredienst dus alleen het woord een plaats mocht hebben, een woord dat tot stichting kan dienen, maar niet de muziek, die alleen klanken geeft en geen gedachten. Onze »redelijke godsdienst», zooals de Apostel het noemt, verbiedt ons in den eeredienst de muziek als element op te nemen. In de Gereformeerde Kerken in Schotland heeft men het orgel dan ook nooit geduld, en in ons land heeft het verzet tegen het orgelspel nog lang genoeg geduurd.

Nu zijn onze vaders in dezen afkeer van het orgel in de Kerk ongetwijfeld te ver gegaan, en niemand zou er thans meer aan denken het orgel uit de Kerk te willen bannen. In beginsel bestaat er tegen het orgelspel dan ook geen bezwaar, wanneer het alleen dient om den zang te begeleiden. Slechts een zeer geoeftend koor kan zonder begeleiding behoorlijk zingen, maar waar ons kerkorgaan publiek volstrekt niet altoos in den zang geoeftend is en de wijzen onzer psalmen, hoe schoon ook uit muzikaal oogpunt, moeilijk zijn om te zingen, daar is de steun en begeleiding van het orgel bijna onmisbaar geworden. Trouwens, het op zich zelf volkomen wettige bezwaar van onze vaders, dat de muziek geen element kan zijn in onzen »redelijken eeredienst», geldt niet tegen deze orgelbegeleiding van den zang. De zang is, om met den Apostel te spreken, wel degelijk »een door de taal duidelijke rede», en het orgel dient alleen om dien gemeenschappelijke zang te begeleiden en mogelijk te maken.

Maar wel bestaat er bezwaar tegen, wanneer deze orgelbegeleiding van den zang der gemeente dreigt te ontaarden in het geven van een *orgelconcert*. De verleiding daartoe is voor onze organisten altoos groot, vooral wanneer ze een mooi orgel tot hun beschikking hebben. Ze willen dan zoo gaarne hun virtuositeit op het orgel laten hooren en het voor- en naspel dicht zich dan zoo lang uit, dat de gemeente feitelijk op een muziekuutvoering vergast wordt. Er zijn organisten, die van een klein psalmvers een voorspel geven van een half kwartier en het naspel even lang maken, terwijl ze liefst, wanneer er twee versen gezongen worden, nog een tusschenspel geven, en dat zelfs doen, wanneer daardoor de samenhang tusschen beide versen geheel verbroken worden, zooals in

Psalm 116 vs. 1 en 2. Hiertegen nu mag wel eens ernstig gewaarschuwd worden. Liefst zouden we de voor- en tusschenspielen geheel willen afgeschaft zien. Ze hooren in de kerk niet thuis. En dat ze zonder schade voor den zang zeer goed gemist kunnen worden blijkt wel daaruit, dat in tal van Kerken bij den middenzang terstond met den zang wordt ingevallen zonder voorspel, en dit zonder enig bezwaar geschiedt. Maar al zouden we tegen het aanslaan van een paar akkoorden bij wijze van voorspel geen bezwaar hebben, wel moet het beslist worden afgekeurd, wanneer het voor- en naspel een omvang krijgen dat aan een orgelconcert denken doet. Vooreerst wordt daardoor de godsdienstoefening noodeloos lang gerek. In onze groote Kerken duurt een godsdienstoefening vaak meer dan twee uur, en terecht is hierover geklaagd. Maar men vergeet dan niet, dat dit niet alleen en zelfs niet in de eerste plaats aan de lengte van de preek ligt, maar evenzeer aan de langzame manier van zingen, die we ons helaas hebben aangewend, en aan de lengte van deze voor- en naspelen. Er wordt in onze diensten geregeld viermaal gezongen; rekent men nu voor elk gezang vijf à tien minuten — en meermalen duurt het zoo lang — dan gaat hiernede minstens een half uur weg. Wie de Franche Kerken bezocht heeft, en opmerkte hoe vlug daar gezongen wordt, zonder dat dit eenige schade doet aan de wijding van het gezang, zal het betreuren, dat onze trage en langzame volksaard tot zelfs in het kerkgezag zich gelden doet. Maar nog ernstiger is ons principieel bezwaar, dat deze lange voor- en naspelen in onze Gereformeerden eeredienst niet thuis hooren en daarin zelfs niet gedoopt mogen worden. Immers onze Gereformeerde vaders hebben volkomen gelijk gehad, dat het *orgelspel als zoodanig* geen stuk kan of mag zijn van onzen eeredienst. Te wanen, dat men door zulk orgelspel God verheerlijken zou, is superstitie, zooals zij het terecht uitdrukten. God wordt alleen verheerlijkt door klanken opkomend uit het hart van den mensch, maar niet door de klanken van een »levenloos ding», zooals de Apostel Paulus het noemt. En wanneer men het orgelspel in den eeredienst opneemt als een aangename verpoizing, die zeker kunstgenot aan de gemeente bieden moet, vergeet men dat daardoor de godsdienstoefening de plaats niet is. Een orgelconcert is uitnemend, maar dan worde het gegeven in de week op een gewonen dag, die hiervoor bestemd wordt.

De kinderen des Verbonds.

XXV.

Het historisch bewijs, dat de kinderdoop reeds van de vroegste tijden in de Christelijke Kerk gebruikelijk is geweest, is dus lang zoo zwak niet, als nieuwere schrijvers beweren. De aanduidingen in het Nieuwe Testament, dat de Apostelen de geloovigen met hun gezinnen doopten, vooral wanneer men dit in verband neemt met de uitspraak van den Apostel Paulus in I Cor. 7: 14 dat de gemeente de kinderen van geloovigen als *heilig* erkende, wijzen er wel degelijk op, dat in de Apostolische Kerk de gewoonte bestond, om de kinderen te doopen. En uit het getuigenis van Irenaeus, Tertullianus en Origenes bleek, dat de kinderdoop toen in heel de Christelijke Kerk algemeen gebruik was en dit gebruik zoo oud was, dat men het als een Apostolische overlevering beschouwde. Vooral echter was dit getuigenis van belang, omdat daaruit bleek, hoe onjuist de voorstelling is, alsof de kinderdoop zou te wijten zijn aan een geheel verkeerde en magische opvatting van den doop, die eerst later in de Kerk zou zijn opgekomen. Die magische opvatting van den doop was ongetwijfeld tegen het einde der tweede eeuw reeds aan het opkomen, en men vindt haar met name reeds bij Tertullianus, maar juist deze Kerkvader, van wien men, ware deze voorstelling van het ontstaan van den kinderdoop juist, dit het minst zou verwacht hebben, heeft niet voor den kinderdoop, maar voor het uitsluiten van den doop tot later leeftijd gepleit. Terwijl omgekeerd Origenes, bij wien van zulk een magische opvatting van den doop nog niets te vinden is en die een veel meer spiritualistisch sacramentsbegrip heeft, den kinderdoop verdedigd heeft. En wat nog meer afdoet, de gronden, die men bijkens deze oudste getuigenissen in de Christelijke Kerk voor den kinderdoop aanvoerde, zijn dezelfde, die ook voor ons nog beslissend zijn. Ze zijn eenzijdig de diepe overtuiging, dat onze kinderen in zonde ontvangen en geboren zijn en daarom evengoed als de volwassenen de afwassing der zonden behoeven. En anderzijds de troostrijke gedachte, dat onze kinderen niet behoeven te wachten, totdat ze opgewassen zijn, om aan de genade van Christus deel te krijgen, maar dat Christus zelf kind is geworden om ook onze kinderen te behouden, en daarom gezegd heeft: laat de kinderen tot Mij komen. Zelfs blijkt uit het schrijven van Cyprinus, hoe vroeg men zich voor den kinderdoop reeds beroepen heeft niet alleen op de uitspraak van Christus in Matth. 19: 14, maar evenzeer op het bevel Gods aan Abraham om de kinderen des verbonds te besnijden. Want de onjuiste gevolgtrekking, waartoe sommigen in zijn dagen waren gekomen en waartegen Cyprinus terecht protesteerde, dat de doop evenals de besnijdenis op den achtsten dag moest bediend worden, zou ondenkbaar zijn geweest, wanneer de Christelijke Kerk destijds niet algemeen geloofde, dat het gebod Gods aan Abraham ook voor onze kinderen gold.

Metterdaad zijn deze gronden, die we reeds in de oude Christelijke Kerk voor

den kin
zelfde,
recht va
is niet,
3: 5:
woord t
Konink
Roomscl
Lutherse
absolute
zalig te
Kerk h
den kin
zonder d
dan hee
gelijk, d
kinderen,
graot is,
daar is,
len te
Kerk n
doop af
dat het
dat met
doop be
hetgeen
heeft ge
gedoopt
die niet
volgt n
verdoem
voorbeel
die niet
toch gez
mij in l
absolute
door de
schuldij
moge z
meerde l
bekende
maar h
doemt.
ouders e
ven, bel
te zijn,
verloren
zeer als
ten met d
God dit
men. E
de abs
doop, li
den kin
opvatting
bij de
mede d
zakelijkh
samenha
Sacramen
worden.
is, dat
boorte b
doop me
zou hier
den kin
meerde
zen, on
delijkhe
en niet
door ee
stand ko
Maar
doop vo
Liturgie
Vooreers
zonden
daarom
zij in h
tenzij d
Wanneer
vange
en onsch
voor hen
van de
noodig
daarin,
kinderen
verdoem
alzo, d
als om
genade.
Doopsfor
denis h
„omdat
vergoten
gen te
heeft vo
laatste
voor de
volwasse
Christus
nomen,
dan ook
te ontve
hen ged
agt. Im
Apostel
van Cor
gave ge
Heere Je
zou dan
niet ged
genade.
bleed h
ze dan
genade,
vange?
Het i
Prof. Ba
dat de
lijk niet
drukkelij
Nieuwe
te doop
vraag, c
Christus
door Go
bestrijdt
bewijst
dat me
kinderen
hen nle
dien d
dexe k
Christus
leertijd
Bij Tert
doop be

u mag worden. schen. Ze dat ze r goed laaruit, idden- t inge- eenig en we kkoor- ewaar n afge- el een orgel- wordt deloos urt een ee uur, r men zls niet e preik manier en aan- e voor- iensten t men aten — dan ar weg, t heeft, zongen schade ng, zal gzaam- ng zich is ons e voor- e ere- in zels lmmers en vol- el als ln van en door zou, is t uit- kt door an den van een Paulus gelspel aange- not aan t men ing de i utno- n de lervoor

ds.

erdoop Christe- is dus hrijvers Nieuwe ovigen al wan- met de n Cor- ren van jzen er tolische ideren is van e bleek, Christe- en dit het als ouwde. van be- onjuist op zou rkeerde op, die opge- an den de der nen, en ds bij kvader, stelling erdoop ebben, maar op tot ekeerd agische vinden listisch erdoop afdoet, oudste k voor zekfelde, ln. Ze g, dat en ge- als de onden strijke noeven ln, om rrijgen, vorden, en ren tot rrijven h voor t Matth. Gods bonds lgtrek- waren ercht de be- diend n, wan- talge- is aan l. ie we e voog

den kinderdoop aangegeven vinden, dezelfde, waarop ook voor ons het goed recht van den kinderdoop rust. Die grond is niet, wat met een beroep op Joh. 3:5: „Zoo iemand niet wedergeboren wordt uit water en Geest, hij kan het Koninkrijk Gods niet ingaan“, later door de Roomsche en ten deele ook door de Lutherse Kerk geleerd is aangaande de absolute noodzakelijkheid van den doop om zalig te worden en waarin de Roomsche Kerk het hoofdargument vindt voor den kinderdoop. Want natuurlijk, indien zonder den doop niemand zalig kan worden, dan heeft de Roomsche Kerk volkomen gelijk, dat het schrikkelijk zou wezen aan kinderen, onder wie het sterfte-cijfer zoo groot is, den doop te onthouden en hen daardoor buiten het Koninkrijk der hemelen te sluiten. Maar de Gereformeerde Kerk heeft nooit de zaligheid van den doop afhankelijk gemaakt. Nog daargelaten, dat het exegetisch volstrekt niet vaststaat, dat met het „water“ in Joh. 3:5 de doop bedoeld is, blijft genoegzaam en uit hetgeen Christus zelf in Marcus 16:16 heeft gezegd: „die geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden, maar die niet geloofd zal hebben (en hierop volgt niet; en niet gedoopt zal zijn) zal verdoemd worden“, en uit het bekende voorbeeld van den moordenaar aan het kruis, die niet gedoopt was, en tot wie Christus toch gezegd heeft: „Heden zult gij met mij in het Paradijs zijn“, dat zulke een absolute noodzakelijkheid van den doop door de Schrift ons niet geleerd wordt. Hoe schuldig elk onnoodig uitsel van den doop moge zijn, terecht heeft onze Gereformeerde Kerk steeds vastgehouden aan het bekende gezegde, dat niet het *ontbreken*, maar het *vercrachten* van den doop verdoemt. Wanneer buiten schuld van de ouders een kind ongedoopt komt te ster- ven, behoeven de ouders niet bevreesd te zijn, dat dit ongedoopte kind daarom verloren zou zijn, maar mogen ze zich, even- zeer als wanneer dit kind gedoopt was, troosten met de belofte Gods, en vertrouwen dat God dit kind in genade heeft aangenomen. En evenmin als in deze leer van de absolute noodzakelijkheid van den doop, ligt voor ons het goed recht van den kinderdoop gegrond in de magische opvatting van den doop, die men evenzeer bij de Roomsche Kerk vindt en waarmede deze zoogenaamde absolute noodzakelijkheid van den doop ten nauwste samenhangt, alsof door het uitwendige Sacrament de *wedergeboorte* zou gewerkt worden. Want hoezeer het volkomen juist is, dat ook onze kinderen de wedergeboorte behoeven en daarom, wanneer de doop metterdaad de wedergeboorte schenkt, zou hierin een sterke grond liggen voor den kinderdoop, toch heeft de Gereformeerde Kerk dezen grond steeds afgewezen, omdat de wedergeboorte het onmiddellijke werk is van den Heiligen Geest en niet door het uitwendige Sacrament of door een handeling van den priester tot stand komt.

Maar wel ligt de grond van den kinderdoop voor ons in tweeërlei, gelijk onze Liturgie en Belijdenis zeer duidelijk zeggen. Vooreerst daarin, dat *vanze* kinderen in zonden ontvangen en geboren zijn en daarom kinderen des toorns zijn, zoodat zij in het rijk Gods niet komen kunnen, tenzij dat zij opnieuw geboren worden“. Wanneer onze kinderen niet in zonde ontvangen en geboren waren, maar onnoozel en onschuldig ter wereld kwamen, dan zou voor hen de doop, die het teeken en zegel is van de afwassing der zonde, ook niet noodig wezen. En in de tweede plaats daarin, dat we gelooven, dat „gelijk deze kinderen zonder hun weten in Adam de verdorpenis deelachtig zijn geworden, zó alsoo, dat wil zeggen zonder hun weten, als onmondige kinderen in Christus tot genade worden aangenomen“ gelijk onze Doopsformulier zegt, of gelijk onze Belijdenis het niet minder schoon uitdrukt, „omdat Christus niet minder zijn bloed vergoten heeft om de kinderen der geloovigen te wasschen dan dat Hij dit gedaan heeft voor de volwassenen“. Want wie dit laatste toestemt, dat Christus zijn bloed voor de kinderen evengoed als voor de volwassenen vergoten heeft en dat zij in Christus daarom tot genade worden aangenomen, kan niet ontkennen, dat de kinderen dan ook het „teeken en sacrament behooren te ontvangen van hetgeen Christus voor hen gedaan heeft“, gelijk onze Belijdenis zegt. Immers, hier geldt hetzelfde wat de Apostel Petrus heeft gezegd bij den doop van Cornelius: „Indien God hun evangelie gegeven heeft als ook ons, die in den Heere Jezus Christus geloofd hebben, hoe zou dan iemand het water weren, dat deze niet gedoopt zouden worden?“ Indien de genade van de afwassing in Christus bloed hun geschonken is, waarom zouden ze dan het teeken en zegel van deze genade, dat is de doop, niet mogen ontvangen?

Het is dan ook volkomen terecht door Prof. Baynick in zijn Dogmatiek opgemerkt, dat de strijd over den kinderdoop eigenlijk niet gaat over de vraag, of er een uitdrukkelijk of rechtstreeks bevel in het Nieuwe Testament te vinden is om kinderen te doopen, maar over de zooveel diepere vraag, of onze kinderen deze genade van Christus noodig hebben, en deze genade door God hun ook geschonken wordt. De bestrijding van den kinderdoop, de historische bewijst dit, hangt altoos daarmede saam, dat men of den zondigen toestand onzer kinderen loochent en daarom den doop voor hen niet noodig keurt, of, wanneer men dien zondigen toestand wel erkent, deze kinderen buiten de genade van Christus sluit, totdat zij tot volwassen leeftijd zelf daarom hebben leeren vragen. Bij Tertullianus, de eerste, die den kinderdoop bestreden heeft, vindt men deze beide

gronden dan ook reeds aangevoerd. Al heeft hij de erfzonde in andere geschriften geleerd, toch noemt hij in zijn geschrift over den Doop den leeftijd der kinderen een *innocens aetas*, d.w.z. een onschuldigen leeftijd, en daarom keurt hij het af, dat deze onschuldige kinderen zich haasten om het waterbad van de afwassing der zonden te ontvangen. De afwassing der zonden is voor hen nog niet noodig. En wanneer hietgevoerd gesteld werd, dat Christus toch gezegd had: laat de kinderen tot Mij komen, antwoordde hij daarop, dat ze eerst dan tot Christus moeten komen, wanneer zij onderwezen zijn, want dat de genade alleen wordt uitgedeeld aan hen, die daarom hebben leeren vragen. Het is daarom volkomen te begrijpen, dat degenen die de erfzonde loochenen, zooda de Pelagianen in de oude Christelijke Kerk, de Socinianiën in de dagen der Reformatie en een man als Prof. Doedes in onze tijd, voor den kinderdoop niets voelen en er eigenlijk geen raad mede weten.

En dat dit ook de grond was, waarom de Wederdoopers en Mennonieten den kinderdoop verwierpen, valt niet moeilijk aan te toonen. In hun belijdenisschriften spreken ze het telkens uitdrukkelijk uit, dat niemand van Adam's nakomelingen geboren wordt met erfzond, en dat de kinderen daarom geen erfzonde hebben, niet kinderen des toorns van nature zijn en niet onder het oordeel liggen van de eeuwige verdorpenis. Eerst door de dadelijke zonden, die de mensch doet, wordt hij schuldig voor God. En daarom heeft hij den doop als afwassing der zonden, eerst noodig wanneer hij zulke dadelijke zonden heeft begaan.

Dr. H. H. K.

Voor Kootwicks scholen.

In hartelijken dank ontvangen van N. N. te Dordrecht f.10.

Dr. J. H. HOUTZAGERS, Voorzitter.

Leestafel.

Dr. F. W. GROSHUIS, BIJBELVERTALEN. Amsterdam. H. A. van Bottenburg 1916.

II.

Zooda ik de laatste maal reeds mededeelde, heeft Dr. GROSHUIS zijn BIJBELVERTALEN in tweeën gedeeld, en wel in een PRINCIEPEEL en een PRAKTISCH deel.

Van dat PRINCIEPEEL deel besprak ik de vorige week het eerste hoofdstuk dat met zijn 7 § § over het *WZKEN* van BIJBELVERTALEN gaat (p. 5-40). Thans zal ik het hebben over het tweede hoofdstuk dat met zijn 5 § § gaat over: *BIJZONDERHEDEN BIJ HET BIJBELVERTALEN TEN SPRAKE KOMEND*. (p. 40-62).

Om het overzicht te vergemakkelijken, geef ik ook hier de eerste hoofdstukken, die met zijn 1. Bijzonderheden van Schrift en Vertalen; 2. Bijbelvertalen en Tekstkritiek; 3. Taal en Stijl-eener Bijbelvertaling; 4. Wanneer is een nieuwe vertaling noodzakelijk? En 5. Nieuwe Vertaling of Herziening.

Ook nu weer zal ik hier den inhoud der § § zoo kort mogelijk samenvatten.

De Schrift is het Woord van God en als zoodanig eischt haar vertalen, zooda de schrijver reeds in hoofdstuk I heeft aangegeven, in sommige opzichten, een bijzondere methode van bearbeiding. Maar ook is de Bijbel een boek uit de Oudheid en daarbij tot ons gekomen op dezelfde wijze als andere boeken uit de Oudheid en wel door middel van handschriften. Een en ander nu brengt bij het vertalen van de Schrift in het algemeen eigenaardige bezwaren mee, die in § 2 en 3 onder de oogen worden gezien. Maar bovendien zijn er ook aan het vertalen van de Schrift, in het bijzonder geval dat er reeds een vertaling bestaat, eigenaardige bezwaren verbonden en die besprekt Dr. GROSHUIS dan in § 4 en 5. Na dit korte apercü waaruit de tweedigheid van dit hoofdstuk blijkt, steekt hij dan van wal. § 1.

Het eerste bezwaar bij vertalen van den Bijbel is dat van den grondtekst.

De eigen handschriften van de Bijbelschrijvers bestaan niet meer. De handschriften waarin het O. en N. T. ons is overgeleverd, zijn afschriften, die onderling verschillen.

Zoo komt dan de vertaler te staan voor de vraag, welke is de meest juiste grondtekst; en hij denkt daarbij dan aan den grondtekst die of het meest nabij komt aan dien van het eigen handschrift van den Bijbelschrijver of wel aan dien der handschriften uit een bepaalde eeuw.

Dit vragen en zoeken naar den meest juiste grondtekst nu is wat de z.g. „tekstkritiek“ doet. En die tekstkritiek is dan, wat ik zou willen noemen een Godverheerlijkende studie. Zij toch bedoelt allerniet een kritiek of beoordeeling van de Schrift als Gods Woord, maar enkel en alleen te onderzoeken, voor zover dat mogelijk is, welke grondtekst het meest nabij komt aan den oorspronkelijken of aan dien uit een bepaalde eeuw en bedoelt alsoo Gods Woord in de meest zuivere bewoording van het woord der menschen terug te vinden.

In dit opzicht nu zijn de bezwaren bij het vertalen van het N. T., wel zeker minder dan bij het vertalen van het O. T. „Bij het N. T. zal wel niemand meer verdedigen om den z.g. *TEXTUS RECEPTUS*, d.i. den vroeger algemeen aanvaardden gedrukten tekst te volgen“, schrijft Dr. GROSHUIS op p. 43. En ik meen, indien hij althans heen, die met N. T. tekst-kritiek zich eenigzins ernstig hebben bezig gehouden, op het oog heeft, dat dit zijn vermoeden juist is. Door den arbeid toch van geleerden, die met name sinds het midden der 19e eeuw, zich aan de tekst-kritiek van het Grieksche N. T. hebben gewijd is thans verkregen dit resultaat, dat wij in een z.g. „doornie-tekste“, een zooveel beteren tekst bezitten, en het is die Grieksche tekst welke men bij het vertalen kan gebruiken.

Anders staat het evenwel met den Hebreeuwschen tekst van het O. T. Daarin is, naar in de laatste jaren bleek, nog veel onzeker, al raakt dit ook allerniet, evenmin als bij den oudsten en verouderden gedrukten tekst van het N. T., den weg der zaligheid en wat God te doen van ons eischt. Toch zijn die bezwaren, wijl voor de vaststelling van den Hebreeuwschen tekst nog geen afdoende resultaat is bereikt — iets wat hiernaar samenhangt, dat deze studie pas sinds betrekkelijk korten tijd aan de orde is, — toch

zijn de bezwaren voor het vertalen van het O. T. met het oog op den toestand van den Hebreeuwschen tekst zoo overwegend, dat Prof. GROSHUIS op p. 44 de vraag stelt „of het op dit oogenblik wel de meest geschikte tijd is, om een nieuwe vertaling van het O. T. te maken.“ (§ 2).

Na dus de vraag over den grondtekst onder de oogen te hebben gezien, komt de Schrijver tot het tweede bezwaar bij het vertalen van de Schrift in het algemeen, en wel tot de kwestie van taal en stijl eener vertaling. Hij bepaalt zich daarbij, als deskundige, in hoofdzak tot het N. T. en als goed taalkenner en smaakvol stilist geeft hij dan zeer lezenswaardige opmerkingen over kleur en stijl van zulk een overzetting. Opmerkingen, die als zooveel eischen zijn waaraan een overzetting heeft te beantwoorden en welke hij dan dus samvat: „de taal en stijl zij duidelijk, sober, zuiver, niet opzettelijk onderwetsch, maar nog minder genoderniseerd“ (§ 3).

De laatste twee § § van dit hoofdstuk dragen, zooda ik reeds opmerkte, een eenigzins ander karakter dan de eerste drie. Ging het tot dusver over bijzonderheden, die het Bijbelvertalen in het algemeen raken, thans gaat het over vragen omtrent Bijbelvertalen, „die eerst aan de orde komen, in het geval dat in een land al een Bijbeloverzetting bestaat“.

In zulk een geval doen zich dan weer twee kwesties op waarvan de eerste is: „wanneer dient een bestaande Bijbelvertaling door een andere te worden vervangen?“

Prof. GROSHUIS stelt en beantwoordt deze vraag zonder daarbij echter in de eerste plaats te denken aan onze Nederlandsche Statenoverzetting.

Het antwoord ligt voor de hand. Een nieuwe overzetting is noodig, als de oude niet meer bruikbaar is. Maar, daarmee is men er, als hij meer antwoorden, die zoo voor de hand liggen, nog niet.

Zeker, als de bestaande overzetting gemaakt is door mannen, die voor hun taak niet berekend waren en die, zooda wel voorkwam, zelfs uit een vertaling, instee van uit den grondtekst vertaalden; als zij bijzonder slordig is; als er opzettelijk afgeweken is van den grondtekst om daardoor een bepaalde eigen meening ingang te doen vinden, — onder zulke omstandigheden is de vertaling al vrij spoedig niet meer bruikbaar en alsoo een nieuwe noodig. De onbruikbaarheid zit 'n dan in de vertaling zelf.

Maar, nu kunnen er ook andere redenen zijn waarom een bestaande vertaling niet bruikbaar is, redenen die geheel buiten de vertaling zelf liggen en waarbij dus de drie zoo even genoemde omstandigheden zijn uitgeschakeld. Die redenen zijn dan onder de ééne hoofdrede te schikken, dat de bestaande vertaling verouderd is. Verouderd, doordat de godgeleerdheid, die, zooda Prof. GROSHUIS terecht opmerkt, „door Gods genade niet stil staat“, sedert de vertaling werd gemaakt, vooruit is gegaan. Verouderd ook, doordat de taalontwikkeling, die evenmin stil staat, evenzeer sedert de vertaling werd gemaakt, vooruit is gegaan, en waarvan dan het gevolg is, dat het volk de bestaande vertaling of althans veel in haar niet meer verstaat.

Maar juist als het met een verouderde overzetting zóó staat, is aan een nieuwe Bijbelvertaling een niet gering bezwaar verbonden en wel, dat „verandering in de Bijbelvertaling, altijd veel moeite geeft in de kerke“. Daarom acht Prof. GROSHUIS zulk een onderneming onraadzaam als, ook al is een vertaling verouderd, over de noodzakelijkheid eener nieuwe vertaling nog geen voldoende eenstemmigheid is verkregen.

En daarbij komt nog iets.

Niet iedere tijd is voor het maken van een nieuwe vertaling geschikt. Om te geven een vertaling van het heilige Woord van God, schrijft hij, moet het een tijd zijn waarin er een soort rustpunt in de ontwikkeling, zoo in de godgeleerdheid als in de taal is gekomen. Maar ook moet het een tijd zijn van geloof en van hoogstaand geestelijk leven. En Prof. GROSHUIS eindigt deze, in gloed van overtuiging geschreven en van groote bezonnenheid getuigende bladzijde met deze woorden: „Hier is slechts het beste en edelste goed genoeg om gebruikt te worden in dienst van onzen grooten Koning.“ (§ 4).

Kindelijk de tweede kwestie, wanneer in een land waarin een Bijbelvertaling reeds bestaat, die vertaling verouderd is — of nieuwe vertaling, of herziening?

Over herziening is Prof. GROSHUIS niet bijzonder te spreken.

„Waar ligt, zoo schrijft hij, op p. 59, de grens tusschen opnieuw vertalen en herzien? Zijn groote bezwaar tegen herziening is, dat daarbij geen vaste methode is te vinden. Zegt men: „staan laten wat even kan blijven“, dan zal in de praktijk juist daarover tusschen de herzieners verschil komen. De een oordeelt: „dit kan veilig blijven, de ander „dit moet noodzakelijk gewijzigd“. Bovendien kan men de veranderingen nooit zoo aanbrengen, dat ze uit het oogpunt van taal en stijl volkomen passen in het kader van taal en stijl van zooveel jaren geleden; het blijven altijd nieuwe lappen op een verkleurd kleed.“

Maar, zooda Dr. GROSHUIS terecht acht, „studen ergens, dan is bij de zaak der Bijbelvertaling teederheid eisch“ p. 61.

En hij komt dan ook tot deze slotom: „sindien de omstandigheden van dien aard zijn, dat het spreken over een nieuwe Bijbelvertaling niet in goede-aarde valt, maar men hoogstens van herziening zou willen weten, dan zou dat voor mij het bewijs zijn, dat de zaak voor afhandeling nog niet rijp is. Dan is het beter nog te wachten en voorbereidend te arbeiden.“ (§ 5).

Aan het tweede of PRAKTISCH Deel van dit, ook voor onze kerken, thans zoo uiterst belangrijk geschrift van Dr. GROSHUIS hoop ik de volgende week een slotartikel te wijden.

G.

Officiële Berichten.

Vrije Universiteit.

Men schrijft ons uit Oenkerk:

Bij ons in 't Noorden wordt de actie voor de Vrije Universiteit met toewijding voortgezet. Is het aantal contribuanten in onze plaats nog klein, spoedig zal dit wel aangroeien.

De schoone rede door Dr. W. A. van Es van Leeuwarden hier gehouden zal onder Gods zegel niet onvruchtbaar zijn. Met aandacht werd beluisterd hoe door de spreker naar aanleiding van Jeremia 8:9 werd aangehouden, dat bij verwerping van het Woord des Heeren geen wijsheid te verkrijgen is. Met het roepen: wij zijn wijs, en het beweren dat de wet des Heeren bij ons is, komt men er niet. Maar nog minder zal het gelukken, ware wetenschap te verkrijgen, wanneer de wet des Heeren niet bij ons is.

Duidelijk blijkt thans, hoe de wetenschap

der wereld en de gedachte van den cultuurmensch wordt beschaamd. Het is door Gods bestuur, dat juist waar de cultuurmensch in zijn streven wordt beschaamd en verschrikt, het volk des Heeren zich opmaakt om de wetenschap aan Gods woord gebonden, met liefde en ijver te steunen.

Een Vrije Universiteit te stichten en te onderhouden, schijnt een daad van overmoed, maar is in den grond der zaak een bewijs van ootmoedige erkenning, dat bij ons geen wijsheid en wetenschap is. Die ootmoed kweekt liefde en die liefde zal zich in daden openbaren.

De Universiteit wordt vaak het denkend hoofd van het volk genoemd, maar moet dan ook als het hoofd worden verzorgd. Zij vraagt voortdurend de toewijding van gebed en gave, opdat zij niet alleen blijve bestaan, maar ook groeien zal en tot een zegen wordt voor land en volk, ja zelfs voor de volkeren der aarde.

Reeds in de collectie bij het einde der samenkomst bleek, dat men zijn medewerking niet onthouden wil; het zal straks nog duidelijker worden, wanneer het aantal begunstigers belangrijk is toegenomen.

Aan de Predikanten der Gereformeerde Kerken in Nederland.

Daar Zijne Excellentie de Minister van Oorlog het godel veldpredikeren, ingeval ons land in den oorlog betrokken mocht worden, wenscht uit te beïden, richten Deputaten voor de correspondentie met de Hooge Overheid aan Heeren Predikanten, die eventueel als veldpredikant diens zouden willen doen, het verzoek, om hunne namen zoo spoedig mogelijk aan ondergeteekende te willen opgeven.

H. BAVINCK.

Amsterdam, 14 Maart 1916.

Singel 62.

Aan andere bladen wordt vriendelijk verzocht, dit bericht over te nemen.

Gereformeerde Traktaatgen. „Filippus“

Namens het Bestuur van „F“ wordt hierbij mededeeld:

1o. dat de e.v. bestuursverg. D.V. zal gehouden worden Donderdag 30 Maart 1916. Stukken voor deze vergad. worden tot 28 Maart ingewacht bij ondergeteekende.

2o. dat de tweede Zending-1916 van traktaaten aan de leden wordt verzonden door den uitgever P. Mobach te Breukelen.

J. TER BORG, Sec.

Wolfsgr., 11 Maart 1916.

Classie Haarlem.

Peremptoer geëxamineerd en met algemeene stemmen toegelaten tot den dienst des Woords en der sacramenten, de candidaat A. B. W. M. Kok, beroepen predikant te Velsen.

Namens de classie

D. TIBBEN.

Haarlem 15 Maart 1916.

Buitenland.

N.-Amerika. Diakonessen.

De Presbyteriaanse kerk van N.-Amerika heeft niet alleen den strijd aangeboden tegen het modernisme, dat zich in haar boezem openbaart, maar zoekt ook de praktijk der barmhartigheid tot meerdere ontwikkeling te brengen.

Daar toe werd aan de kerkenorde de volgende bepaling toegevoegd: „Diakonessen mogen tot het ambt verkozen worden op dezelfde manier als de diakonen, en met gebod worden afgezonderd. Zij zullen onder toezicht staan van den kerkeraad en haar werk zal door dat lichaam aangewezen worden“. Deze toevoeging werd met 213 tegen 49 stemmen door de Presbyteries aangenomen.

Nader werd overeengekomen, dat diakonessen door de gemeente op eene gemeentevergadering zullen verkozen worden; dat de gemeente het aantal diakonessen op voordracht van den kerkeraad bepaalt, evenals den duur van haar dienst; dat zij op dezelfde wijze als de diakonen zullen bevestigd worden, en dat de diakonessen onder toezicht en aanwijzing van den kerkeraad behoeven te arbeiden.

In de kringen der Presbyteriale kerk wordt ook ingezien, dat zij die als diakonessen willen arbeiden, voorbereiding noodig hebben. Daarom zijn op drie plaatsen opleidingscholen voor het vrouwelijk diaconaat gesticht.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

MARTHA'S BEPROEVING.

V.

DE DAPPERE MARTHA.

De dame staat op; hoe sjoel zij gekleed is, Martha ziet, dat zij 't heel deftig doet. Met vlammende blikken zegt ze: „Je doet, wat ik je beveel. Wie vraagt naar jou meening? Kinderen hebben te zwijgen en te gehoorzamen. Ga.“

„Martha“, groet je overgrootmama en breng haar boodschap over; ziet zegt mevrouw Howard; en laat haar daarop de kamer uit, terwijl ze fluistert: „Zeg dat Mama er vooral in moet toestemmen en dat ik vanavond even bij haar kom.“

Martha weet niet of ze waakt of droomt. Thuisgekomen vindt zij haar ouders nog op dezelfde plaats terug, waar zij ze verliet. Hoe jongs ook, Martha was een echt goed verzorgster van haar moeder; daarom valt ze niet met de deur in huis; maar vraagt: „Papa ik heb een groot geheim mede te deelen, kan ik u even alleen spreken?“

Genoot grappig staat de heer Cumming op, buigt zeer hoffelijk voor zijn kleine meid en zegt: „Veel eer, mevrouw Cumming, mag ik u naar mijn kamer geleiden?“

Daar gekomen wast Martha in tranen uit. „Neen, Papa! geen gekheid. 't Is een heel ernstige, rare geschiedenis. Die oude dame is mama's grootmama en wil mij een maand medemenen. En o! zij is zoo, zoo! Weer vloeden haar tranen; haar vader begrijpt dat de kleine meid overstruï is van wat ze beleefde en hoorde in de laatste paar uur. Hij zet haar op zijn knie en helpt Martha geregd verslag te doen van haar ontmoeting in de pastorie.

„Zal Mama niet schrikken, U weet de dokter was daar bang voor, dan kan ze weer een flauwte krijgen.“

„Ga wat bloemen en vruchten plukken lief ling, ik zal Mama voorbereiden en je roepen, als ik klaar daarmee bent.“

Martha zit naast Peter Petersen den volgenden morgen in de koets, tegenover beider overgrootmoeder. Haar gezichte is ernstig, zelfs droevig. Een heele maand, vier-en-twintig uur ver van

Papa en Mama, met die vreemde, wonderlijke oude dame. Ze is 't niet eens, volstrekt niet eens met Peters meening, dat ze een jollige maand zullen hebben; zooda hij haar verzekert, toen ze naar het hotel in de stad reden, naar Grootmama logeerde. Op haar smeekende vragen om toch geen grappen uit te halen en de oude dame niet te vergoopen had hij met fluiten geantwoord.

En nu is de reis begonnen, Martha heeft een gevoel, als zou ze onder haar leed berwijken. Maar hoe was de tekst ook weer, die Mama haar van morgen driemaal had laten lezen, in plaats van de gewone bijbelles? O, ja, nu weet ze die weer: „Werp al uw bekommning op Hem, want Hij zorgt voor u.“ 1 Petr. V. 7. En terwijl ze haar hoofd afkeert van Peters spottende blikken, gaat er een stil gebed uit haar hart op, om kracht voor de beproeving, waarover zij bekommerd is.

Haar laatste gesprek met Papa komt Martha nu ook in de gedachten. „Hij had gezegd: God wil je beproeven, lief kind; je liefde tot Hem en voor ons moet je in staat stellen, die eene maand geheel onder vreemden te wezen, en je als een kind, dat God lief heeft en Hem vreest te gedragen.“

De tocht naar Grootmama's laatste verachilde veel van Martha's heerlijke reis naar „Schoonoord“. De oude dame ondervroeg Martha over allerlei. Wie haar onderwijs gaf, of zij Fransch, geschiedenis, rekenen en aardrijkskunde leerde, of ze van lezen hield, en wat zij las. En ze tusschenbeide: „Zoo, op mijn woord, 't is fraai! Maar een konst stoppen en een hemboord stikken, daar zal je wel niets van weten.“

„Grootmama, ik stik al de boorden van Papa's nieuwe hemden en mijn kousen houd ik al lang zelve heel en Mama zegt, dat ze knap gestopt zijn.“

„Maar ik heb je gezegd, dat ik niets houd van praten onder het rijden en jij doet niet anders.“

„Ik gaf u alleen antwoord op uw vragen Grootmama, zei Martha, verbaasd over den scherpen toon, dien de oude eensklaps aansloeg.“

Aan de open tafel in het hotel, waar zij aten bedankte Martha, die nooit zooveel spijzen had zien voordienen, na haar tweede gerecht. „Kind heb je genoeg gegeten? Peter eet veel meer.“

„Ja, Grootmama, thans hebben we altijd maar een gerecht, behalve toen Mama zoo heel zwak was, die kreeg iets extra's.“

Het rijtuig weder ingestapt begon de oude dame: „Was je papa daarmee tevreden, met een gerecht, Martha? Bij John Cumming een gerecht op tafel, 't is al te dwaas!“

„Mijn papa is niet dwaas, die is heel verstandig en goed, u kent Papa zeker niet.“

„Ja, jij houdt veel van hem, dat deed je moeder ook.“

„Mama heeft Papa nog innig lief, en ze zijn mijn beste ouders.“

Gelukkig zat Peter onder dit gesprek een poos op den bok.

De deftigheid van bedienden, kamers en spijzen, de veelheid van bloemen en vruchten, de heerlijke wandelingen in het park, gaven Martha de eerste drie dagen van haar verblijf op 't kasteel een gevoel, alsof zij haar zelve niet was. Maar daarbij voelde zij zich zeer eenzaam. Geen enkele kus gaf Grootmama haar en gedurig maakte zij hitse aanmerkingen op hetgeen Martha van haar leven in „Hinton en op „Schoonoord“ vertaalde in antwoord op de vragen der oude.

Den vierden dag nam Grootmama de beide kinderen mede naar de galerij, waar de portretten der voorouders hingen. „Dat is uw overgrootvader, de generaal en dat ben ik,“ zeide zij. „Onmogelijk, zoo kan u er nooit hebben uitgezien“, riep Peter.

„Waarom niet jongheere, en dit zeggende zag zij hem met boose oogen aan.“

„Wel zulke dikke wangen en roo'n kleur en zulk mooi rood haar en...“

„U heeft nog dezelfde donkere, bijna zwarte oogen als op dit portret, Grootmama; ook uw neus is evenzoo gevormd“, zei Martha, maar u is nu teugter, zeker door uw leeftijd.“

„Zoo! jij kunt ten minste een portret vergelijken, dan toeg jij leeren paardrijden.“

„Ik, Grootmama? als het u belieft niet,“ voegde Martha daar in een adem bij.

„Waarom niet?“

„Ik zou bang wezen er af te vallen!“

„Ha, ha! schaterde Peter, ik dan maar in jou plaats.“

„Ik beveel hier, met jij; Martha gaat morgen leeren rijden. Denkt er om allebei dat jullie nooit hier alleen, dat is zonder mij moogen verstaan.“

„Ja, Grootmama, maar zegt U mij even, dat standbeeld van dien krijgsman is dat ook van Overgrootvader? Ik dacht het lijkt op dat jeggende portret.“

„Ja, ik liet het maken, toen hij uit den oorlog tegen Napoleon wederkeerde.“

De huishoudster maakte voor Martha een rijkheid, terwijl zij haar dit pante zei ze heel zachtafs. „Wees maar niet bang jongheerjuffrouw, de koetsier leert u en is heel voorzichtig. U licht sprekend op de jonge mevrouw toen die veertien jaar was.“

„Kent u mama? O! dan weet u hoe lief zij is,“ zeide Martha in verwoering.

„Ja, ja, allerleest, maar zeg het niet tegen Mevrouw, zij moet niet weten dat ik over uw Mama sprak, zij zou mij op slag weggingen. Er is geen liever dame in heel Engeland, ik verzorgde haar reeds in de wieg, want haar man stierf reeds heel gauw na haar geboorte. Wees maar net zoo lief en vriendelijk als...“

Een bel klonk en de huishoudster luisterde. Dat is mijn bel; niets vertellen, lieve jongheerjuffrouw „Martha“ — en zij gaf haar een hartelijken kus.

Die eerste kus sedert Martha „Schoonoord“ vaarwel zei, deed het kind goed. Ze liep op de plaats voor den grooten spiegel, waar zij gepast was, staan en dacht hoe heerlijk het was iemand te ontmoeten die Mama klein gekend had en haar lief had. Soms kwam de huishoudster met opzet in Martha's kamer om evenjes met haar te praten, doch bij de deur liep zij immer een vinger op haar mond.

Bleek en bevende gaat Martha om haar eerste rijles te nemen. De deftige, grijze koetsier zegt: „Wees maar niet bang, juffrouw Cumming, wees lieve mama, de jonge mevrouw, leerde op dit zelfde paardje rijden, het is een lief, klein dier.“

Martha zag hem dankbaar aan. „Hoe heerlijk dat u Mama ook kent!“

„Niet tegen Mevrouw zeggen, zij zou boos wezen, heet u naar uw mama?“

„Jawel, Steffenson.“

„U lijkt op haar als twee druppelen water, jongheerjuffrouw Martha.“

De rijlessen werden genotvolle uren voor de kleine meid, die slechts over haar moeder vroeg, en altijd hoorde hoe goed en lief zij was.

Op een ochtend na het ontbijt, — dat gebruikten de kinderen alleen in de kleine eetkamer, — zei de knuschte dat Mevrouw hen in haar kamer wachtte om tien uur. „Wat zullen we doen